

Ми розглядаємо категорію *шанобливе ставлення* насамперед як компонент морального виховання, адже з позицій теорії і практики виховання повага до інших входить у структуру особистості як одна з провідних моральних якостей.

У сучасній педагогічній науці моральне виховання розуміють як цілеспрямований процес оволодіння дітьми моральними категоріями, цінностями, принципами, ідеалами, виробленими людством і прийнятими суспільством на рівні власних переконань, дотримання їх як звичних форм особистої поведінки. Моральне виховання має свою специфічну мету, яка визначається домінуючими суспільними відносинами і духовними цінностями. Мета виховання – становлення морально стійкої, цілісної особистості.

Таким чином, на основі визначення змісту домінуючих категорій *виховання, старший дошкільний вік, шанобливе ставлення, моральне виховання* у руслі нашого дослідження, ми визначили поняття *шанобливе ставлення до матері* як моральну якість, в основі якої лежить позитивне ставлення, певні моральні знання та гуманні вчинки дітей стосовно матері. Таке відношення ми розглядаємо з позицій моральних стосунків, які виявляються в повазі, турботі, гуманності, доброзичливості, довірі, допомозі, неприпустимості до жорстокості, насилля та зла.

Отже, ми навели дефінітивну характеристику філософських та психолого-педагогічних термінів, які виконують функцію понятійно-категоріального апарату дослідження процесу виховання шанобливого ставлення до матері у старших дошкільників. Проте, основні педагогічні поняття, що найчастіше вживатимуться у дослідженні, з огляду на їх значний обсяг, розкриватимуться у подальших публікаціях.

SUMMARY

The concept of education, senior preschool age and respectful attitude toward a mother are considered in the article.

Key words: *education, senior preschool age, respectful attitude, moral education*

ОЛЕНА ГНІЗДІЛОВА

НАУКОВА ШКОЛА ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ВЗАЄМОДІЇ НАУКИ І ОСВІТИ

У статті висвітлюються особливості залучення студентів до наукової школи як форми активної науково-дослідної діяльності та специфіка взаємодії наукового лідера з учнями.

Ключові слова: *наукова школа, науковий лідер, науково-дослідна діяльність.*

В умовах євроінтеграційних процесів і глобалізаційних викликів суспільство потребує формування носія фундаментальних знань, високої культури й духовності, фахівця дослідницько-інноваційного типу. Все це обумовлює необхідність концентрації зусиль на удосконаленні фахової підготовки висококваліфікованих кадрів для системи освіти, підвищенні ефективності науково-дослідної діяльності, підготовці науково-педагогічних працівників вищої кваліфікації, проведенні фундаментальних і прикладних наукових досліджень, орієнтованих на реалізацію пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку країни.

Сьогодні це стає можливим завдяки координації діяльності учених у межах наукової школи, що має широке інформаційне поле діяльності: різні джерела інформації, різні погляди на одну і ту ж проблему спонукають молодих науковців до самостійного мислення, пошуку власної аргументованої позиції. Особливого значення наукові школи набувають у сучасній педагогічній науці – у зв'язку з необхідністю проведення комплексних досліджень, що вимагає не тільки широти кругозору, але і залучення учених з різних сфер науки і координації їх діяльності.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю поліпшення якості професійної освіти і підвищення ефективності наукової підготовки шляхом поглиблення науково-експериментальної роботи через залучення талановитої студентської молоді до наукової школи.

Залучення талановитої студентської молоді до наукової школи викладача педагогічного університету є однією з важливих умов удосконалення фахової підготовки педагога шляхом включення до активної науково-дослідної діяльності. Педагогічний досвід показує, що студенти, які розпочали свою дослідницько-пошукову роботу під керівництвом одного викладача і працювали з ним протягом кількох років мають кращі успіхи в роботі, ніж ті, хто працював фрагментарно під керівництвом різних викладачів. Це підтверджується також результатами захисту дипломних і магістерських робіт: дослідження студентів, які працювали з науковим керівником протягом тривалого часу, відрізнялися від інших глибиною змісту, високою культурою наукової праці, творчим підходом до вирішення досліджуваної проблеми. Отже, спільна робота наукових лідерів з молодими ученими забезпечує високу продуктивність науково-дослідної діяльності й ефективну передачу професійної компетенції.

Тому лідер наукової школи підбирає в студентському середовищі творчу молодь і навчає її мистецтва дослідження через безпосередній і тривалий науковий контакт із керівником школи і її провідними фахівцями, створює в колективі творчу, ділову, доброзичливу обстановку, заохочує до самостійності мислення та прояву ініціативи, керує самостійною пізнавальною діяльністю молодих науковців, сприяє розвитку у них пізнавальної активності та інтересів, інтелектуальних потенційних можливостей.

Майстерність керівника наукової школи організовувати науково-дослідну роботу простежуються в особливостях підбору нових членів наукового співтовариства з числа студентської молоді, яка прагне займатися

дослідницько-пошуковою діяльністю вже на початкових етапах навчання в педагогічному університеті. Науковий лідер стимулює вибір студентом впродовж перших років навчання напряму наукового дослідження та пошук теми, яка пов'язана з найактуальнішими проблемами сучасної педагогічної освіти та колом наукових інтересів викладача-ученого. Керівник наукової школи залучає студента до безпосередньої участі в дослідницько-пошуковій діяльності та оприлюдненні її результатів.

Найістотнішою засадою будь-якого наукового дослідження є творча співпраця наукового керівника й дослідника. Науковий керівник значною мірою супроводжує й надихає творчий розвиток науковця-початківця. Їхня взаємодія відбувається на дійсно творчому рівні, коли молоді дослідники цілеспрямовано долучаються до процесу наукового пошуку в результаті підготовки реферативних повідомлень, виконання курсових та дипломних робіт. Відтак рівень творчого стимулювання науково-дослідної діяльності з боку наукового лідера лежить у площині актуалізації наукових знань, спонукання науковця-початківця до самостійно-евристичного опрацювання матеріалу, наданні йому лаконічного вигляду.

Студенти III та IV курсів у ході виконання курсових робіт з психолого-педагогічних дисциплін та фахових методик дотримуються єдиного напряму досліджень, вивчають стан реалізації досліджуваної проблеми у практиці закладів освіти. Під час навчальної педагогічної та навчальної методичної практик студенти III курсу проводять констатувальний експеримент, розробляють власну методику досліджуваної проблеми, апробують її під час виробничої педагогічної практики (IV та V курси), обговорюють її на засіданнях студентських конференцій, узагальнюють результати науково-дослідної діяльності в дипломних та магістерських роботах. Уміння керівника організувати науково-пошукову роботу полягає також у забезпеченні взаємозв'язку визначеного кола наукових інтересів студента впродовж усього терміну його навчання у вищій школі та наданні консультативної допомоги на всіх етапах науково-дослідної діяльності.

У ході виконання наукового дослідження йде інтенсивний обмін думками і результатами. Одночасно з рішенням певного наукового завдання студент обмінюється з викладачем-ученим науковою інформацією, у результаті чого підвищується кваліфікаційна ерудиція майбутнього фахівця. Обговорюючи роботи один одного, вони вникають у суть конкретного дослідження, стають його співучасниками, співторцями, і, таким чином, набувають власного досвіду наукової роботи не лише в своїй, але і в суміжних темах. У такий спосіб зростає рівень професіоналізму учнів наукової школи і відбувається розвиток професійної компетентності наукового співтовариства.

У результаті такого творчого процесу підвищується методологічна культура дослідника, формується його професійна й наукова компетентність. Результатом спільної наукової діяльності як неперервного творчого процесу є нове творче досягнення у вигляді рукопису дипломного чи магістерського дослідження, дисертації, науково-методичного посібника або наукової статті. Учений-керівник і його колеги прагнуть сформувати з числа дослідників-

початківців (студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів) наукових, а багато в чому і світоглядних однодумців.

Моральний авторитет і загальний рівень культури наукового літера допомагає членам наукової школи позитивно сприймати особистість учителя, ефективно засвоювати його ідеї, спосіб мислення, специфіку діяльності. Вхідження учня до наукової школи розпочинається з копіювання діяльності та моральних рис засновника школи та її членів. Відбувається навчання на прикладі. Спосіб мислення і діяльності швидше вбирається учнями через безпосереднє спілкування і взаємодію з вчителем, без яких неможлива передача його неформалізованого, особистого знання. Учень підсвідомо відтворює в своїй діяльності керівника. У процесі імітації дій наукового керівника студент засвоює його діяльність не тільки на когнітивному рівні, але й на емоційному.

Проте, наукова школа навряд чи виявиться виховним середовищем для молодих учених, що входять до її складу, якщо старші досвідчені співробітники також не виступлять у ролі вчителя. Тому певна система міжособистісних відносин і неформальне спілкування між усіма членами багаторівневого наукового колективу, розподіл дослідницької роботи між співробітниками, необхідні для продуктивної реалізації дослідницької програми та ефективного функціонування наукової школи.

Таким чином, тривала співпраця наукового лідера та учнів сприяє наступності в дослідженні теми наукової роботи, фундаментальності наукового керівництва, забезпечує передачу педагогічної майстерності вченого-лідера наукової школи учням-неофітам, створює умови для комунікації однодумців, які ведуть пошук нових ідей, а також надихають своєю підтримкою, новими знахідками в педагогічній діяльності.

Отже, наукові школи педагогічних університетів є моделлю інтеграції науки і освіти, тому що забезпечують органічну єдність наукового і навчального процесів та сприяють вдосконаленню фахової майстерності педагогічних кадрів різних регіонів України, підвищенню ефективності виконання дисертаційних досліджень, прискоренню впровадження їх результатів у практику, поліпшенню підготовки науковців-дослідників, здібних до інноваційної діяльності в освіті, а також конкурентоспроможних на ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Зербіно Д.Д. Наукова школа: лідер і учні / Зербіно Д.Д. – Львів: Євросвіт, 2001. – 208 с.
- 2.Кловак Г.Т. Генеза підготовки майбутнього вчителя до дослідницької педагогічної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах України (кінець XIX – XX століття): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: спец.13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Г.Т. Кловак. – Умань, 2005. – 43 с.
- 3.Научные школы: проблемы теории и практики / [науч. ред. Астахова В.И., Астахова Е.В.] – Х.: Изд-во НУА, 2005. – 332 с.
- 4.Школы в науке / [науч. ред. Микулинский С., Ярошевский М., Кребер Г., Штейнер Г.] – М.: Наука, 1977. – 523 с.

SUMMARY

In the article the features of bringing in of students up to scientific school as form of active research activity that specific of co-operation of scientific leader with students is opening.

Key words: *scientific school, scientific leader, scientific-research activity.*

НАТАЛІЯ ГОНЧАРОВА

СПЕЦИФІКА ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ПСИХОЛОГА ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглянуто особливості профорієнтації психолога дошкільного закладу. Проаналізовано такі напрямки роботи психологічної служби, як професійна інформація та професійна діагностика з дітьми старшого дошкільного віку, їх вплив на подальше формування та становлення особистості дитини.

Ключові слова: *профорієнтаційна робота, преоптація, професійна інформація, професійна діагностика, форми профорієнтації, ігрова профорієнтація.*

Вступ. Ринкова трансформація економіки України передбачає масштабні перетворення як у сфері економічних відносин, так і у сфері структурної модернізації виробництва. Сучасне виробництво внаслідок застосування новітніх технологій, гнучких та динамічних форм організації праці урізноманітнює характер праці, висуває нові вимоги до працівника, зокрема, підвищення його функціональної мобільності та універсалізації, адаптаційних можливостей, ініціативності та самостійності в роботі.

Функціонування ринку праці ґрунтується на динамічному врівноваженні попиту і пропозиції робочої сили, підтриманні її якісних характеристик на рівні вимог виробництва. Тому наявність у людини високих професійних якостей, різнобічних трудових навичок і вмінь збільшує її можливості на ринку праці як власника робочої сили, робить конкурентноспроможною і адаптивною до динамічних вимог середовища.

Освіта, професійні знання відіграють значну роль у забезпеченні зайнятості та самозайнятості у ринкових умовах, а це, в свою чергу, вимагає відповідної професійної підготовки, заснованої на науково-обґрунтованій системі професійної орієнтації на всіх вікових етапах розвитку особистості.

Формулювання цілей статті, постановка завдання. Професійна орієнтація повинна зайняти важливе місце у реформуванні освітянських систем дошкільних та шкільних закладів, оскільки вона пов'язує ці системи з економічною системою, потреби учнів із потребами країни, сьогодення школярів з їхніми майбутнім [1;2].

Шкільні та дошкільні заклади повинні психологічно готувати дітей до їх професійного самовизначення, враховуючи такі принципи як: поступовість,